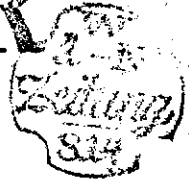

MAGYAR KURIR

A' FELSEGES CSÁSZÁR ÉS APOSTOLI KIRÁLY KE-
GYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indult Bétsből, Pénteken Október 28-dik napján, 1814-dik esztendőben.

Spanyol Ország.

A' sok bizontalan hírek 's az egymásnak minden nyomon ellentmondó tudósítások között, meglehetősen világot nyújtanak az olvasóknak Spanyol országra nézve közönségesen, különösen pedig Arragoniára 's Navarrára nézve, az itt következő hivatal szerént való, tudósítások: —

Praktamatzió, a' Navarrai Vice-Királytól, Espeletától, ezen tartománynak követeihez: —

„Méltóságos Urak! E' hónap' 15-dik napján olyan parantsolat érkezett vala ide ő Felségétől, hogy Generálmajor Espoizy-Mina Ferentz (ez egy igen nevezetes Gerillás Vezet volt) ezen tartományban helyhezterődjön, de csak rangja szerént való fizetéssel, hivatalba, 's ezen városban (Pamplonában) lakják meghatározott módon. Egyszersmind azt is parantsolni tettett ő Felségének, hogy ezen Generálisnak Gerillás seregei az Arragoniai fő Kapitány alá adattassanak, a' ki őket a' maga tettése szerént oszthassa széllyel a' kormányozása alatt lévő városokban. Ezen Generálissal közöltetett a' Király' parantsolatya, a' ki is azt válsolta nékem, hogy haladék nélkül meg fog jelenni Pamplonában. —

„En ugyan ekkor az Arragoniai fő Kapitánynak is megkülévén a' Király'

parantsolatját, megmagyaráztam neki ezen tartományok veszedelmes állapotját, és hogy melly szükséges volna a' Gen. Mina' seregeit innét más helyekre szállítani. Sep. 25-dik napján belépett hozzám azon Huszár, a' kit mint Kurirt az Arragoniai fő Kapitányhoz küldöttem vala, és panaszkodott, hogy az nap' reggeli 1 órájtában Olete mellett két lovasoktól, kiket ő Navarrai Huszár tiszteknek nevezett lenni, megállítatván, ezek az ő leveles zsákját, a' nélkül, hogy ötet magát valamitől megfosztották vagy személyét valami bántódással illeték volna, elvették és eltüntek vélte: a' nevezett Generális Mina pedig tegnap éjjel nagyon vétkes dolgokat követett-el, 's támadásnak lelke által vezéreltetvén, ezen tartományban és városban a' közönséges rendet megzavarui iparkodott. A' városba való beütést a' Gerillás első Regimentel megpróbálta, a' falaknak megmászására lajtorjákat gyűjtött össze, 's a' 4-dik számú Regiment' fejeivel, melly a' városban volt szálláson, egygyet érte dolgozott. A' nevezett Regiment' Kommendánsai, a' Mina' több más tisztbaráttyaival 's Minának egy unokatisível egyetemben a' város' falain töltöttek-el az éjtzakát. —

„Hanem az isteni gondviselésnek szemmel látható kezei, 's az a' hetsületerzés, melytől a' Navarrai első regularis Re-

gement' Oberstlajtnántja 's egyéb tisztjei vezéreltetnek, megbuktatták a' Mína' feltett célját. Ezen tiszték magok közzül égygyet hódzám küldöttek, hogy éngemet a' Gen. Mína' szembetűnő hitegettsége felől előre tudósítsion, az ő megséríthetetlen hűségek felől bizonyossá tegyen, 's az ő nevekben megígérje, hogy ók a' Király' végzéseinek 's az én paransolataimnak betöltetésében semmi veszedelemmel nem fognak gondólni. — Azért közlöm az Urakkal ezeket a' történeteket, hogy egészen által lássák és meggyőződjenek annak fontossága és szükséges volta felől, hogy haladéknélkül egy Manifestumot nyomtatván, az által adják tudára a' Navarrai népek, hogy ha Ezpocz, Mína, Gorricz, Asura, Cia, és más néhány czimborásaik, ezt a' fő várost elfoglalui, 's a' hadakozásnak rettenetőségeit tulajdon hazájokfiai között, kiktől illy sok jókat vettek, megújítani akarták: találtattak közöttök tsakugyan olyan tiszték, köz katonák, és polgarok is, kik a' Királyhoz és hazájokhoz hűségesek maradván, az ő vakmerő plánumjokat semmivé tették. Isten oltalmazza az Urakat 's a' többi. Költ Plampionában Sept. 27-dik napján 1814-ben. —

„Gróf' Espel eta.

Ezen jelentésre ilyen Proklamátzió: bocsátott a' Követek' gyűlése a' Navarrai néphez: —

„Navarrai lakosok! Lehetetlen hogy leírassuk előttetek azt a' keserűséget, a' melly bennünket által járt; mi eddig úgy esmertük Generális Espoz-Y-Minát, mint a' ki őseinknek ditsőségét és hűséges voltát a' maga bátorsága által felelevenítette volna. De egy történetről fogva, a' mi illy jól tévő, szeretetünkre illy méltó Monarkhánknak, a' ki a' mi jussainkat és privilégiumainkat helyre állítván azoknak megtartatásokra meg is esküdt, valóságos megbántatása, keserűséggel töltötte-el szívünket. —

„Navarrának lakosai! Királyunkhoz tartozó hűségünk soha meg nem tagadta magát. Hat esztendeig való rettenetes hadakozás alatt minden veszedelmet megvetettünk, minden áldozatokat megtettünk. Tehát, minelkutatánna a' békeséget és Fejedelmünknek szabadságát vérünkkel és javafukal megrásároltuk, lemondjunk-é arról a' ditsőségről, a' melly bennünket a' legvitézebb nemzeteknek eleikbe tett? Meg akarjuk-é újjítani egy hadakozásnak rettenetességét, a' melly kegyetlenebb lenne annál, mellyet éppen most elvégeztünk? Egy ilyen történetnek lágy melegséggel való szemlélese, vagy tsak megszenvedése is (mert hogy részes is volna abban valaki közöttünk, gondolni sem akarjuk) éppen olyan vétkekké tenének bennünket, mint a' ti előbbeni magatokviselete az egész világ előtt betsülettessé tett vala.

„Navarrának lakosai! Még a' ti betsületesek niutsen megmotskoltatva; a' ti hűségtek még nem lett kétségessé. Ambar Espoz néhány czimborásokat magához ragadott is: mindazáltal tsakugyan szerentsésekknek tarhattuk mi magunkat azért, hogy a' tiszték és katonák, kik az ő vezérlése alá voltak adattatva, nemes szívűséggel ellene szegazték neki magokat az ő ezen fő város ellen való plánumában. Reménljük, hogy a' betsületeseknek ezen szép példáját egyéb polgáraink is követni fogják, 's a' megsalattott emberek sugallásaik előtt, a' kik ditsőségünket meghomályosítani akarják, fuleiket áthatatossággal bé fogják dugni. —

„Most azt a' szempillantatot értük-el, hogy Fejedelmünkhöz való szeretetünket és hűségünket, előjáróinkhoz 's nevezetesen a' mi érdemes Vice-Királyunkhoz és Fő Kapitányunkhoz való vak engedeimességgel kel megbizonyítanunk, kinek felséges tulajdonsági esmeretesek előtettek. Költ Plampionában Sept. 28-dik napján 1814-ben.

„A' Navarrai Vice-Király nevében és parantsolattýára, aláírták: —”

„Veramundó Fereantz, Pamplonai Püspök.

„Ascona de Saraza

„Manuel Montera de Spinosa

A' Méltóságos Urak' parantsolattýára: Don Diego Maria Basset, Titoknok.

Ezen történetétől fogva sokféle hírek keringenek erről a' nevezetes Gerillásról Minárol. A' kik a' Spanyol országlószék' magaviseletivel megelégedve nintsenek azt erősítettik, hogy a' Miná' összeesküvése tsak mellesteg való ága egy olyan nagy plánumnak, a' melly egész Arragoniát és Kataloniát magába foglalja, sőt egész Kadiksig terjed. Hogy Kadiksban is sok nyughatatlanok találtak, tudjuk, de remélhetjük, hogy ezen hírek között nagyítások is találtaknak. A' fogjok között, kikkel minden fogházak tele vannak, sokak találtaknak olyanok, a' kik a' Minával való egygyetértésért fogattattak-el. — Ez a' Miná' összeesküvése azonközben, a' Párisi újságokban kijött Madridi tudósítások szerint annyival veszedelmesebb, hogy ő az utóbbi hadakozásban igen nagyon megnyerte volt a' Spanyol pátrióták' bizodalmat; az ő képe Madridban még most is közönségesen árultatik a' hazájokat megtartott, úgy nevezett páriota-képek' gyűjteménye között; és hogy mostan néki még is hazája irtózásává kellett lenni, annyival szembetűnőbb dolog, hogy őtet még Ritter Labrador a' Párisi Spanyol Követ is, igen nagyon magasztalta volt a' múlt Jul. 26-dik napján írt leveleiben.

Némelyek azt mondják, hogy Miná, Jacea nevű erősséget elfoglalta volna: mások azt erősítik, hogy a' Pamplonai szerentsélen próba után által szaladott volna Frantzia országba Pau városába. Annyai bizonyos a' Madridból Sept. 30-dikán indúlt levelekből, hogy a' Navarrai

Vice-Király kemény parantsolatot kapott, hogy minden reguláris Regementeket ezen veszedelmes Generális ellen indítsou, s' iparkodják a' veszedelmet még tsirájában és addig elnyomni, míg késő nem leszén. — Kadiksból tsak a' fegyveres erő tartja zabolán. A' sok szerentséltenségek közé lehet számlálni, hogy az utak még most is nagyon ellepve vannak a' sok tolvaj csoportok által, a' mellyek miatt igen bajos a' közösülés. Nem régen történt, hogy a' Kadiksi Káptalanak két nagy tiszteletű tagjai, mint Követek, Madrid felé utozván ennek tsak nem a' kapui előtt támadták-meg őket a' gonosztévők, és igen rútol bántak velük. A' Király nagy kegyességgel fogadta az ő szerentséltető köszöntéseket, mellyet a' magok Káptalannyoktól oda hoztak. Még ekkor is ábrázatjokon hordozták sebhelyeiket, mellyekkel nagy felindulást okoztak. — Éppen ekkor ismét fel-levenedett volt Madridban az a' hír, hogy IV-dik Károly minden órán diaza fogna érkezni (A' Frantzia tudósítások szerint Bourdeaux városába várattott).

Olyan vélekedésbe van az a' tudósító, a' ki ezt a' levelet Madridból írta, hogy a' Frantzia Királynak még Spanyol országra nézve is kiterjedő, tsendes, mérseklött és bölts lépésekkel való magaviselete, idővel tökéletességre viszi még az ezen két Déli országok kösött való egygyeséget is, bár mi sok hamis és nagyított képzelődéseket terjeszszenek is el a' nép között Páter Ostolaza az Atalaya nevű újság' kiadója, és Fráter Martinez Manuel. — A' Spanyol országból kitiltatott Spanyolokra nézve bizonyos vidékeket határozott a' Frantzia Király a' hol lakjanak. Élelmekre pedig olyan zóldot határozott, mint a' mennyi a' hadi foglyoknak van határozatva.

Német Ország.

Egy időtől fogva sokat írtak a' Német országi levelek valami verekedésről, melly

Marburgban a tanuló és egy őrizeten ott lévő Szakszóniai Granadíros Batalion között történt. Az egész dolog, mint ez már most ezen katonák részéről kihirdetett, ennyiben állott: —

Két tanuló égi pipával a Szakszóniai testőrző Granadírosoknak strázája mellett megállván, megbántó kevelységgel feleltek a tisztnak, a kik őket meginterte, hogy távozzanak el onnét. Több katonaság érkezőn, a tanuló ekkor eltávoztak, hanem néhány napok múlva még nagyobb számmal a tisztnak szállására mentek, 's illetlen kifejezésekkel kezdtek vele perelni azért, hogy a pipázást megakarta nekik tiltani. A tisztt elment a maga Kommandásához és elégtételt kívánt a tanuló ellen. Végre a Kormányozó Generális Thielmann eleibe került a dolog, ki is rendeltetett, hogy mind azok a tanuló, kik magokat a politizai rendelkezésekkel ellenkezőlőg viselik, vitéssesnek árestomba. Azonközben alig hogy egy tanuló elfogattatott, a többek is megsértődöttnek lenni érezték az ő elfogattatás által a magok akadémiásabadságokat, a piatzokon össze seregelték, 's olly mozdulásokat tettek, mintha az árestombban lévő tanulót ki akarnák szabadítani. Ennek természetű következése volt az, hogy a tsendességnek fenntartására, katonatsoportoknak kellett az utákra kiküldetett, a mellyek gyakran akadtak a tanulóknak olyan csoportjaik közzé, hogy bajonétjaik által kellett védelmezni magokat. Az utákon egyenként járó Granadírosok is látván vigyázaton lévő katonatársaik baját, ezeknek ő is segítségkre mentek, 's kardot rántottak a tanuló ellen, a kik páltza-spádeával mentek a katonákra. E közben történt, hogy Consistorialis Assessor Wachler, egy ilyen verkedő csoportjához érkezett, 's kemény szavakkal illette a katonákat, orozló gyilkosoknak nevezte 's azzal fenyegette őket, hogy ki fogják hirdetni az ő magok-

viselétit az újságokban. Végezetre rajta is ejtettek a tombján egy gyenge döfést a katonák, és a strázsa házhoz vitték: de a hol a tisztt egész bethűlettel bánt véle, 's egy más tisztt által azonnal haza kísértette. Nem soká maga is megbánta a nevezett Assessor Ur, hogy a tanuló 'veszekedése beavatta magát. Nem soká a történet után ez a Szakszóniai Batalion elment Marburgból más helyre, a tanuló közzül pedig az őt vétkesebbek elküldetettek az Akadémiából.

~~~~~
 Egész Német országról veszszük a tudósításokat arról a nagy örvendezésről, a mellyel Oktobernek 18 és 19-dik napjait megünnepelelték a magok régi teleleket vissza nyert Német nemzetek. Néhány árkusokat tölthetünk-bé ezen innepleseknek leírásával.

Haiti Királyság (Sant Domingo).

Emléttük nem régen, hogy azok a hírek, hogy Pethion és Christophe magokat Frantzia országnak alája bethűtötték volna, nem telyesedtek bé. Már most sokkal környülállásosabb tudósítások érkeztek mindenekről. Christophe olyan fényes Udvarat organizált isó Heinrich Király nevezett alatt, mint valamelly Európai Hatalmasság. Cap Francois mellett maga építetett egy Sans-Souci nevű várost, és ott telepítette-le udvarát. Az udvarához tartozó személyek laistroma éppen olyan pompával jött-ki világ' eleibe, mint a Párisi Almanac Imperial szokta volt esztendőnként kiadni a Frantzia Császári Udvarhoz tartozott méltóságokat. Itt a Haitti Király Udvaránál is szintűgy vannak: Nagy Dignitáriusok, Ceremoniamesterek, Nagy Követelek, Bévezetők, 's több e' félek.

Abban az előadásban, mellyet Heinrich Király Jan. 4 dik napján, mikor a maga országa megfundáltatása 11-dik esztendejének emlékezetére a már emlelt

közönséges innepet tartotta, a' Státusitok-nak által felolvasztatott, a' többek közt ezek is elő fordultak: —

„A' Monarkhiának megfundáltatása által egy atyai és állandó országlásra tettünk szert, melly a' lehetségsébb jó mind azok között, mellyeket az istenség az embereknek adhat. Thronúsravaló lépésamtől fogva chajtottam, hogy a' Haitti Királyságnak tekintetet és tiszteletet szerezhessenek, és őtet virágzóvá tehessem. A' Mindenhatónak segedeimével már sok hasznos intézeteket tettem, s egy új és tökéletes törvénykönyvet is hoztam bé. De ez nem vala még elég. Minekutána követésre való tudományt írtam előtökbe, példaadásal magam mentem előre. A' virtus és érdemek, minden rangra való tekintet nélkül felkerestettek és megjutalmaztattak, s a' mesterségek és tudományok minden módok és eszközök által buzdítottak. A' Haitti jó nép az én czélasaimat igen jól elősegéllette. Az armáda fénytelkes szoktattatott, és derek lábán áll; finanziaánkna fényes az állapottya; a' jó gazdálkodás, kintstár-házunkat tele töltötte pénzel. Majd minden Országlószekek adóssággal vannak megterheltetve: én pedig örömmel jelentetem néktek, hogy mi egy embernek sem vagyunk adóssai semmivel. Térségeinket számtalan nyájak borították-el; a' mezeti munkalkodás mindenütt virágzik; a' religió ismét vissza kapott arra a' befolyásra és uralkodásra, a' mellyek, fájdalom! ő tölle egészen elhűntek vala. Szeretsenek' (Feketétek) megvetői, a' kik azt gondóljátok, hogy ezek nem is az emberek' neméhez tartoznak; jertek ide már most, lássátok meg melly boldogok Haitinek lakossai, s az isten előtt, a' kit megbántottatok, s tegyetek vallást önnöu hamisságotk' és vélekedétek' méltatlan volta felől. Ti pedig minden országokbéli emberbarátok, a' kik a' ti fekete embertársaitoknak ügyet felvettétek, te halhatatlan Wilberfor-

ce, Gregoire, és más nemes lelkű emberek, fogadjátok el köszönet-tételünket, és folyassátok a' józan okosság' es igazság' országának terjesztését! Ti pedig minnyájan, a' kik itt öszszeseregelve állatok, nyomjátok-bé ményen sziveitekbe azt, hogy a' mi országunk függetlenségének megerősítésére, az álhatalatosság, a' virtus, és az erkölts, a' nemzeteknek ezen egyedül való gyámalaik, elkerülhetetlenül szükségesek.” /

A' körülálló udvarnokok véghetetlen örvendezéssel és éljen kiáltással fogadták ezen beszédet.

Hasonló fényességgel ment véghez a' Királynénál való hódolás is. Gróf Ferrer Rouge szerentséltető beszédet intézett a' Felséges aszszonyhoz; ezt követte a' Kabinéitoknoktól Baró Charriertől a' Királyné nevében felolvasztatott beszéd, és ezen végnélkül való kiáltozás: éljen a' Királyné! Mind ezeket az Anglus, Amériki, Svétziai, Spanyol, és egyéb kereskedők' audientziája rekesztette-bé, a' kik Minister Gróf Limonade által vezetettek ő Felségek eleibe. Ezek is pompás beszédet intéztek Cholbreed nevű szószollójok által a' Királyhoz, a' ki nagy kegyelmességgel fogadta őket.

Azután isteni tiszteletre mentek ő Felségek közönséges pompával a' templomba, s ennek is vége levén, valamint másütt mindenütt, úgy itt is nagy ebéd, théatromi vidám játékok, fényes bál, es drága tűzjátékok, végeztek-bé a' napot.

Haitti országának czimere ezekből áll: Egy koronát öriznek két nyúgvó Oroszlányok ilyen körül lévő irással: Az isten, az én ügyem, és az én kardom. Közepben van egy Pheniks madár, a' melly körül ezek olvastatnak: Én felámadok hamvaimból. A' Christophé Királyi titalusa ez: Első Henrich, isten' kegyelméből és a' Státusnak Constitúziónalis törvénye által Haitti Király.

Egy szóval, jól jegyezi-meg a' Vándorló, hogy S ant Domingó szigetén az 1814-dik esztendőben mindenek éppen úgy folynak, mint 1804-ben Frantzia országban folytak. Még a' Haiti Alimachot is méltó leszen megtekinteni. (lásd alább a' Toldalékban a' Ritkaságok' tziiki.elyében).

Északi Amerika

Az Anglusok ismét néhány helyeken győzedelmeskedtek az Amerikaiakon. Admirális Griffith még Aug. 26.dikán vitt volt el egy fegyveres tsapatot a' Sir John Sterbrooke vezérlése alatt a' Chesapeak' öblibe a' Penobscot nevű viz' torkához; azt oda kiszállította, és Sept. 3-dikán a' viz' torka mellett lévő minden erősségeket elfoglalta; a' kiszállott sereget az apró hajok is segítették a' viz' pártjai mellett; a' 14 száz emberekből álló Amerikai fegyveres csoport vissza nyomattatott; Blake, az ő Generálisok 191 emberekkel egygyűtt elfogattatott; az ő 23 ágyuik közül is elvettek az Anglusok 17-tet; Adams nevű Fregátjok is az Anglusok' prédájává lett 17 apróbb hajókkal egygyűtt, mellyeket nagy részint semmivé tettek a' győzedelmesek, a' kiknek ez a' vidék meghódolt, és vélek ezen hadakozás alatt tartandó neutralításra lépett némely részben. — Kanadában is elment Anglus vezér Prevost 12 ezer emberekkel Izard nevű Amerikai Generális ellen; őtet néhány versbéli véres tsatazásokban megverte, Plattsburg városán túl kergette, a' várost Sept. 6-dikán elfoglalta, 's az erősséget körül vette, 's több e'félék.

Beszéllik 'sőt írják is, hogy, illy sok szerentsés történetek után már most még keményebb feltételeket írtak az Anglusok az Amerikai szabad Státusok' eleibe, ilyenek volcának p. o. az ő Erie és Ontario tavakról való egész Kiszorittatások, sőt még az ő kereskedő hajóknak az Amerikai Anglus szigetektől 's Napkeleti Indiából és Chinából való kiszorittatása; 's hogy mindezeket követni foguá a' Madison előlülösködésének megszüntése is. —

Frantzia Ország.

A' Párisi újságok közül a' des Debates és de Paris nevű Journalok nagyon kikeltek az Anglusok ellen azért, hogy Washingtonban pusztítottak, úgy irány-le az ő tselekedeteiket, mint égre kiáltó véiket. A' Gazette de France ellenben keményen megdorgálja a' nevezet Collegákat azért, hogy idegen Státus' tselekedetének megítélésbe avatták magokat, 's a' kik, úgy mond, még az Attila, Genserich és Rober spiere' árnyékaikat is felserkentették halottaikból az ő magokviseleteknek az Anglusokéval való összehasonlítása végett, és azért, hogy megmutathassák azt, hogy az, a' mit az Anglusok Washington ellen elkövettek, nem tsak a' hadi törvényekkel, hanem az emberiség' jusával is ellenkezzék. Jól megletskézi az utóbb nevezett újság a' két elsőbb Collegákat, azért, hogy a' mostani időt sem tekintvén, e'képpen viszsza élnek a' nyomtatásbéli szabadsággal.

Oktob. 26-dik napján adtak 100 Forint Huszas penzért 258 5/8 forintot Váltó-tzedulában.